

Περιεχόμενα

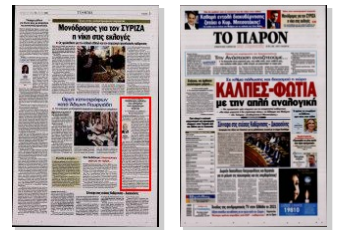
1. Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΤΟΝ...	ΤΟ ΠΑΡΟΝ 16/04 / ₂₀₂₃ σελ.5
2. ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΟΥΜΕ ΛΙΓΟΣΤΕΥΟΥΜΕ ΜΕΡΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ	ΤΟ ΠΑΡΟΝ 16/04 / ₂₀₂₃ σελ.5
3. Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥ ΜΕ 14 ΠΑΙΔΙΑ	ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 15/04/ ₂₀₂₃ σελ.1,3
4. ΦΥΣΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ	ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 15/04/ ₂₀₂₃ σελ.54
5. ΠΟΙΟΣ ΕΔΙΩΞΕ ΤΟΝ ΠΕΛΑΡΓΟ	ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 15/04/ ₂₀₂₃ σελ.54,55

1. Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΤΟΝ ΙΣΧΥΡΟΤΕΡΟ...

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΠΑΡΟΝ

Ημ. Έκδοσης: . . . 16/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 5

Ο παγκόσμιος πληθυσμός αλλάζει και καθορίζει τον ισχυρότερο παίκτη!

- Ο πλανήτης του μέλλοντος θα είναι διαφορετικός

Ο παγκόσμιος πληθυσμός θα συνεχίσει να αυξάνεται, αλλά με όλο και πιο αργούς ρυθμούς.

Συγκεκριμένα, ο ρυθμός αύξησής του, που έφτασε στο μέγιστο (πάνω από 2% ετησίως) πριν από εξήντα χρόνια, μειώθηκε στο μισό (0,9%) το 2022 και θα συνεχίσει να μειώνεται μέχρι την πιθανή σταθεροποίησή του στα τέλη του αιώνα μας, σύμφωνα πάντοτε με το «ενδιάμεσο» σενάριο των προβολών των Ηνωμένων Εθνών.

Του
**ΒΑΣΙΛΗ
ΤΑΛΑΜΑΓΚΑ**

Η επιτάχυνση της αύξησής του τα τελευταία διακόσια χρόνια οφείλεται στη διαδοχική είσοδο διαφορετικών περιοχών στη δημογραφική μετάβαση, οι υψηλότεροι δε ρυθμοί καταγράφονται

σε μια περίοδο που **η γονιμότητα είναι ακόμα υψηλή** σε όλες τις χώρες του Νότου (5 έως 7 παιδιά ανά γυναίκα κατά μέσο όρο), ενώ η θνησιμότητα έχει ήδη αρχίσει να περιορίζεται.

Ο πληθυσμός της Υποσαχάριας Αφρικής θα μπορούσε ακόμη και να διπλασιασθεί μέχρι το τέλος του αιώνα (από 1,1 δισ. σήμερα σε 2,1 δισ. το 2050 και σε 3,4 δισ. το 2100), με αποτέλεσμα, ενώ σήμερα ζει στην Αφρική 1 στους 6 κατοίκους του πλανήτη, η αντίστοιχη αναλογία να ανέλθει το 2050 σε 1 στους 4.

Σε αντίθεση με την Αφρική, ο πληθυσμός της Ευρώπης όχι μόνο δεν θα αυξηθεί αλλά, αντιθέτως, θα μειωθεί τις επόμενες δεκαετίες (από 746 εκατ. το 2021 σε 704 εκατ. το 2050), με αποτέλεσμα, ενώ το 1950 ο πληθυσμός της γηραιάς ηπείρου αποτελούσε το 22% του παγκόσμιου πληθυσμού, να αποτελεί σήμερα **μόνο το 9,5% και μόλις το 7,3% το 2050.**

Η Κίνα, που ήταν –και παραμένει– η πολυπληθέστερη χώρα της Γης (22 στους 100 κατοίκους του πλανήτη το 1950 και 18 στους 100 σήμερα ζουν σε αυτήν), πολύ σύντομα θα παραχωρήσει τα πρωτεία στην Ινδία, καθώς ο πληθυσμός της θα μειώνεται συνεχώς.

Είναι σαφές ότι ο πλανήτης του μέλλοντος θα είναι πολύ διαφορετικός.

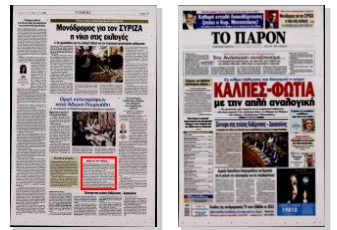
Υπάρχουν πολλές θεωρίες που λένε ότι ο ισχυρός πληθυσμιακά αποκτά και τη μεγαλύτερη ισχύ. Κάποιοι άλλοι το αμφισβητούν. Το βέβαιο, πάντως, είναι ότι ο ισχυρός πληθυσμιακά που θα κατέχει και την πρωτοποριακή τεχνολογία θα είναι και ο ισχυρότερος του πλανήτη στο μέλλον.

2. ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΟΥΜΕ ΛΙΓΟΣΤΕΥΟΥΜΕ ΜΕΡΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΠΑΡΟΝ

Ημ. Έκδοσης: . . . 16/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 5

Πού βαδίζουμε; Λιγοστεύουμε μέρα με την ημέρα...

Η Ελλάδα, με δείκτη γεννήσεων -10,7% το 2022, έχει τη μεγαλύτερη υπογεννητικότητα ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την πέμπτη μεγαλύτερη ανάμεσα σε 54 χώρες, μετά το Χονγκ Κονγκ με -16,5%, τη Μογγολία με -16,3%, το Μακάο με -14,3% και το Καζακστάν με -11%.

Η χρυσή για τη χώρα μας περίοδος ήταν η 30ετία 1930 – 1960, όταν ο προσδοκώμενος χρόνος ζωής των Ελλήνων ανήλθε από τα 45 στα 70 χρόνια περίπου. Σήμερα, αν κάποιος αποφασίσει να τεκνοποιήσει, το καθυστερούν σημαντικά. Στις προηγούμενες δεκαετίες, οι γυναίκες που γεννούσαν ανήκαν στην πληθυσμιακή ομάδα των 20 – 30 ετών, ενώ σήμερα είναι 10 χρόνια μεγαλύτερες, ήτοι 30 – 40 ετών.

Όπως φαίνεται, ο πληθυσμός θα συνεχίσει να γηράσκει και οι γεννήσεις θα είναι δραματικά λιγότερες από τους θανάτους. Αυτά τα στοιχεία πρέπει να συνταράξουν τους πάντες και κυρίως τους πολιτικούς μας. Όμως, δυστυχώς, ουδείς ασχολείται.

3. Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥ ΜΕ 14 ΠΑΙΔΙΑ

Μέσο: . . . . . ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 15/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 1

Η Οδύσσεια ενός πολυτέκνου μέ 14 παιδιά

Δέν δικαιούται για αυτά ούτε επίδομα ούτε fuel pass, ούτε market pass ούτε μετεγγραφές!

της **ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ**

Θά ήταν σχεδόν αδύνατον να πιστεue κανείς πώς κατά τό πίο στενάχωρο οικονομικά Πάσχα, όπως τό έφετινό, φτωχές οικογένειες τής διπλανής πόρτας, μέ περισσότερα τής μίας δεκάδας παιδιά, θά συνεισέφεραν γενναία βοηθώντας χρηματικά τούς (πίο) φτωχούς. Όπως και τό ότι άρκετές οικογένειες πολυτέκνων, όσα παιδιά κι άν έχουν, δέν έλαβαν για αυτό τό Πάσχα ούτε καν τό market pass, λόγω άνελαστικών εισοδηματικών κριτηρίων. «Η άπόφαση να γίνει σήμερα πολύτεκνο ένα ζευγάρι στην Έλλάδα

Συνέχεια στην σελίδα 3

3. Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥ ΜΕ 14 ΠΑΙΔΙΑ

Μέσο: . . . . . ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 15/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 3

Η Οδύσσεια ενός πολυτέκνου με 14 παιδιά

Δέν δικαιούται για αυτά ούτε επίδομα ούτε fuel pass, ούτε market pass ούτε μετεγγραφές!

της ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

συνέχεια από την 1η σελίδα

στηρίζεται κυρίως στην εμπιστοσύνη προς την Πρόνοια του Θεού. Τήν λύση σε κάθε πρόβλημα τήν δίνει στά σπίτια μας, αντί της Πολιτείας, ή βαθειά πίστη στην μέριμνα του Κυρίου, και πρωτίστως η ύπακοή στο θέλημα Του για τήν τεκνογονία» μάς λέει ο Θόδωρος Παπασάικας, πολυτέκνος με νεογέννητο 14ο παιδί, που ζει στο Πόρτο Ράφτη. Ο ίδιος, λόγω του ότι εργάζεται στην Τράπεζα της Ελλάδος και η γυναίκα του είναι εκπαιδευτικός, έχει απολέσει κάθε δικαίωμα επιδότησης πολυτέκνου από τό κράτος, παρά τίς διογκούμενες ανάγκες μάς οικογένειας που μεγαλώνει 14 παιδιά. Νωτόσο, μάς λέει, ή ειλογία στο σπίτι τους είναι παντοπνή, μέ δώρα θαυμαστά «εξ ούρανού», χαρά, αγάπη, αλλά και μέριμνα για τόν συνάνθρωπο.

Τήν Μεγάλη Έβδομάδα, που πέρασε, ο λαμπάδες, τά τουρρέκια και τό κρέας για τό πασχαλινό τραπέζι μπορεί νά ήταν προϊόντα φιλανθρωπίας για χορηγούς και ένορίες τών εκκλησιών. Για πολλούς Έλληνες πολυτέκνους ωτόσο ήταν, σιωπηρά, ή έμπρακτη κατάθεση τής αγάπης τους για τούς εύάλωτους τής διαπληνής πόρτας ανεξάρτητα από τίς ανάγκες του δικού τους νοικοκυριού. Δίπλα στίς θέσεις τών πολλών παιδιών τους στο πασχαλινό τραπέζι προγραμματίστηκε αυτόνητα ένα ακόμη πιάτο: τό πιάτο του φωχού. «Δέν θά φαναζόταν ίσως ποτέ ό μέσος Έλληνας ότι και ό πίο φωχός πολυτέκνες οικογένειες τών Έλλήνων, σήμερα, ύπολογίζουν κάθε μήνα στο τεφτέρι του νοικοκυριού τους τό «χρέος προς τό φωχού»;! Αγνή, άπλή και έμπρακτη αντίληψη τής άλληλεγγύης, μέ τήν όποια οι περισσότεροι Έλληνες πολυτέκνοι αναθρόφουμε τά παιδιά μας» λέει μέ σεμνότητα ό υπερπολυτέκνος συνομιλητής μας. Ο Θόδωρος Παπασάικας έξηγει ότι δ.οι σχεδόν ό συνειδητοί πολυτέκνοι είναι βαθειά και ούσιαστικά θρησκευόμενοι. Κατά τίς ημέρες αυτές ή νηστεία τηρείται μέ ελάβεια στά σπίτια τους και ή προσμονή για τήν Ανάσταση του Θεανθρώπου δέν μπορεί παρά νά συνοδεύεται από τήν έγνοια και τήν ύποστηρίξη προς τόν γείτονα και συμπολίτη. «Κι άς μένει ή Έλλάδα άσυγκινητή από τίς 220.000 οικογένειες πολυτέκνων, που είναι οι σύγχρονοι ήρωες τής πατρίδας και τής Πιστεύς μας, όπως πνευματικοί άνθρωποι έχουν πεί. Κάθε μία από αυτές τίς οικογένειες, όμως, έχει νά διηγηθεί άμέτρητες θαυμαστές έπεμβάσεις στην ζωή τής, που λύνουν τά άδιέξοδα στά προβλήματα, προκίζουν μέ ειλογία και πρόοδο τά παιδιά και γεμίζουν κάθε μέρα τό τραπέζι! Έπιτελείται στην κυριολεξία, καθημερινά, ένα μικρό ή μεγάλο θαύμα στίς οικογένειες τών πολυτέκνων, γιατί αυτάποδέκται όκονομεί ή Πρόνοια του Θεού. Συμπαραστάτες και όδηγοί στέκονται πολλοί ιερείς που στηρίζουν τήν πολυτεκνία. Σε αντίθεση μέ τό κράτος, που σταδιακά, προτάσσοντας τά οικονομικά κριτήρια και άγνοώντας τόν άριθμό τών παιδιών όσο αυξάνονται, έξισώνει τούς πολυτέκνους μέ τούς άτεκνους ή τούς όλιγότεκνους. Παράδειγμα, ή 22χρονη κόρη μου, που είναι φοιτήτρια Μαθηματικών στην Πάτρα και δέν δικαιούται μετεγγραφής στην Αθήνα, γιατί θεωρούμαστε ός γονείς ύψηλόοιμοθοι. Μπορείτε, φανταζομαι, νά σκεφτείτε πόσες οικονομίες χρειάζεται νά κάνουμε σε ένα σπίτι μέ 15 μέλη - και ένα βρέφος που μόλις γεννήθηκε -, ώστε

Η Βάπτισμα του 13ου παιδιού, του Νεκταρίου

νομία», τήν όποια έκπόνησε πρόσφατα ή Άνωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Έλλάδος, μέ τήν συνδρομή του Έρευνητικού Έργαστηρίου Κοινωνικής Διοίκησης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής. Μάλιστα, κατά τήν διετία 2018-2019 κατεγράφη μείωση 4,8%, αλλά ειδικά κατά τήν διετία 2019-2020 ή μείωση σχεδόν διπλασιάστηκε (!) άγγίζοντας τό 8%.

Τά αίτήματα τών πολυτέκνων

Όπως ανέφερε ό πρόεδρος τής ΑΣΠΕ, Βασίλειος Θεοδοκότατος, στην ήμερίδα που παρουσιάστηκε ή έρευνα, πέραν τής συστηματικής μείωσης τών κοινωνικών παροχών και ένισχύσεων προς τούς πολυτέκνους γονείς, διαπιστώνεται, στο σκληρό οικονομικό διάστημα

Παρ' όλα αυτά, οι σχετικές προτάσεις μας για ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα για τίς οικογένειες μέ περισσότερα παιδιά έχουν μείνει άδιάβαστες ή, στην καλύτερη περίπτωση, άναξιολογήτες» έγραψε σε έπιστολή προς τόν Προϋπουργό Κυριακό Μητσοτάκη τό προεδρείο τής ΑΣΠΕ, τόν Αύγουστο του 2022. Τό κυρίαρχο αίτημα τών πολυτέκνων προς τήν Κυβέρνηση παραμένει τό νά δικαιούται στηρίξεις κάθε οικογένεια μέ παιδιά, αναλόγος του πλήθους τών παιδιών τής, όφου, όπως καταγγέλλουν, «οι νομοθετικές διατάξεις του τύπου δύο παιδιά και άνω, τρία παιδιά και άνω κ.λπ., που άγνοούν τό πραγματικό πλήθος τών παιδιών μάς οικογένειας, είναι παράλογες, άδικες, παράνομες και άντισυνταγματικές.»

Τό κόστος άνατροφής ενός παιδιού άντιπροσπούνει κατά μέσο όρο 20% έως 30% του προϋπολογισμού

τήν έκπόνηση έθνικής στρατηγικής για τήν ύποστήριξη τών πολυτέκνων σε συνδυασμό μέ τήν ίδρυση Ύπουργείου Οικογένειας και τήν θεσμοθέτηση νόμου-πλαίσου για τήν ένίσχυση του θεσμού.

Μέ τήν έπιστημονική συμβολή του Έρευνητικού Έργαστηρίου Κοινωνικής Διοίκησης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, ή ΑΣΠΕ προτείνει, μεταξύ άλλων:

- τίς ελεύθερες μετεγγραφές τών παιδιών τών πολυτέκνων στά ΑΕΙ και
- τήν πρόσληψη τών πολυτέκνων εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (μέτρα χωρίς δημοσιονομικό κόστος).
- Έπιμένει, ως μέτρο περισσότερο άναγκαίο από ποτέ: τό πολυτεκνικό επίδομα

3. Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΥ ΜΕ 14 ΠΑΙΔΙΑ

Μέσο: . . . . . ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 15/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 3

Ίασιώ, επίσκεψη στην μητέρα και τό νεογέννητο 14ο μωρό. Λείπουν οι δύο μεγαλύτεροι γιοί, που εργάζονται

Η κόρη του κ. Παπασάικα, Ανθιά, στην γέννηση του αδελφού της Τιμοθέου, του 14ου παιδιού, πριν από τρεις ημέρες

νά μην ξεπεράσουμε το ποσό των 900 ευρώ στον λογαριασμό και να καταφέρνουμε να εξασφαλίσουμε την επιδότηση ρεύματος που έδωσε λόγω ενεργειακής κρίσης, το κράτος σε όλους τους πολίτες.»

Οι όμοσπονδίες πολυτέκνων παρουσιάζουν με συνεχείς παρεμβάσεις τους τά επίσημα στοιχεία, που αποτυπώνουν το δυσβάστακτο κόστος του να μεγαλώνει κανείς σήμερα στην Ελλάδα παιδιά, με ένα τεράστιο «γιατί» απέναντι στην Πολιτεία και τις κυβερνήσεις, που, όπως λένε, επιμένουν να τους αγνοούν. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι παροχές κοινωνικής προστασίας για τις οικογένειες με τέκνα μειώθηκαν στην Ελλάδα κατά την τριετία 2018-2020, με βάση την μελέτη για τις «Προτάσεις Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής για την Αναζωογόνηση της Ελληνικής Κοινωνίας και Οικο-

ποσύ διαγούμε, επιπλέον μία σειρά πολιτικών δράσεων που, αν μη τί άλλο, προβληματίζουν. Για παράδειγμα, το κράτος προβλέπει μόν μικρή φοροαπαλλαγή στο πολυτεκνικό αυτοκίνητο, για να επιβάλει, στην συνέχεια, φόρο πολυτελείας. Το μειωμένο τιμολόγιο ηλεκτρικού ρεύματος, επίσης, ενώ αρχικά θεσπίστηκε για πολύτεκνες οικογένειες, αργότερα καταργήθηκε. Ακολούθως το Συμβούλιο Επικρατείας ακύρωσε την κατάργηση του μέτρου ως αντισυνταγματικού, αλλά η Κυβέρνηση, έδω και ένα έτος, αρνείται να το (επανα)θεσμοθετήσει, όπως κατηγορεί ο πρόεδρος της Συνομοσπονδίας.

«Είναι γνωστό από διεθνείς μελέτες και επιστημονικές δημοσιεύσεις ότι η Ελλάδα είναι στις πρώτες θέσεις διεθνώς ως προς το μη φιλικό (δηλαδή έχθρικό) φορολογικό της σύστημα έναντι των οικογενειών με παιδιά.

ένος άτεκνου ζευγαριού, όπως έχει προσδιοριστεί από έρευνα του Έθνικού Κέντρου Κοινωνικών Έρευνών της Γαλλίας, που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Έπιτροπής. Με βάση, δέ, την Έκθεση της ΕΛΣΤΑΤ τόν Σεπτέμβριο του 2021, όσο μεγαλύτερο είναι τό πλήθος τόν μελών της οικογένειας, τόσο αυξημένος είναι ο κίνδυνος φτώχειας:

■ Μονογονεϊκό νοικοκυριό μέ, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί: 24,00%.

■ Τρείς ή περισσότεροι ενήλικες μέ εξαρτώμενα παιδιά: 24,40%.

■ Δύο ενήλικες μέ τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά: 27,40%.

Σήμερα, η Άνωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Έλλάδος επαναλαμβάνει τό διαχρονικό αίτημά της για

- τήν επιδότηση ένoικίου
- τήν έπιχορήγηση στεγαστικού δανείου και τήν επιδότηση του έπιτοκίου.

Ζητεί ακόμη, μεταξύ άλλων:

- τόν ύπολογισμό του πλήθους τόν παιδιών από τό τέταρτο και μετά, για τήν αύξηση της συντάξεως
- τήν ισόβια «συντάξη» (έπίδομα) της πολυτέκνου μητέρας μετά τήν ενηλικίωση όλων τόν παιδιών της.

Άλλως τε, στο σύνολό τους οι οικονομικοί αναλυτές παραδέχονται ότι οι μητέρες που παραμένουν στο σπίτι μεγαλώνοντας παιδιά παράγουν έργο που δέν καταγράφεται ως άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα, ενώ τό κόστος για τήν κοινωνία θά ήταν τεράστιο, αν έπρεπε τό κράτος να αναλάβει τήν ανατροφή τόν παιδιών, στην περίπτωση που δέν θά έμεναν στο σπίτι κάποιες μητέρες. ▲▼

4. ΦΥΣΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 15/04/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 15/04/2023

Σελίδα: 54

ΓΝΩΜΗ

«ΦΥΣΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ» ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΑ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗ

Γεννήσεις - θάνατοι (φυσικό ισοζύγιο) και μεταναστευτικό ισοζύγιο (είσοδοι - εξοδοί) καθορίζουν τις μεταβολές του πληθυσμού κάθε χώρας. Ο δύο πρώτες συνιστώσες ακολούθησαν μεταπολεμικά στη χώρα μας σαφώς διαφοροποιημένες πορείες καθώς οι θάνατοι αυξάνονται συνεχώς τις τελευταίες επτά δεκαετίες, ενώ οι γεννήσεις μετά το 1980 περιορίζονται αισθητά. Αποτέλεσμα αυτού, την προ της πανδημίας εξαετία να αντιστοιχούν 1,35 θάνατοι ανά γέννηση, τη δε τριετία 2020-22 λόγω της υπερβάλλουσας θνησιμότητας, φτάσαμε να αντιστοιχούν 1,7 θάνατοι σε κάθε γέννηση. Η ταχύτερη συρρίκνωση των γεννήσεων μετά το 2009 οφείλεται στο ότι το πλήθος των γυναικών 20-44 ετών μειώνεται χρόνο με τον χρόνο (κατά 20% ανάμεσα στο 2008 και το 2021) ενώ ταυτόχρονα συνεχίζει να μειώνεται και η γονιμότητα των γυναικών.

Η διαφοροποιημένη αυτή πορεία γεννήσεων και θανάτων είχε άμεσες επιπτώσεις και στο φυσικό ισοζύγιο.

Ειδικότερα, την εξαετία που προηγήθηκε της πανδημίας, οι θάνατοι υπερτερούσαν των γεννήσεων κατά 187 χιλιάδες (1,35 θάνατοι ανά μία γέννηση). Κάτω όμως από τον εθνικό μέσο όρο υποκρύπτονται σημαντικές διαφοροποιήσεις. Έτσι, σε επίπεδο Περιφερειακών Ενότητων, οι αποκλίσεις από τον εθνικό μέσο διευρύνονται, με 0,48 θανάτους ανά γέννηση στην Π.Ε. Μυκόνου και 2,77 στην Π.Ε. Σερρών (ελάχιστο/μέγιστο). Στο επίπεδο αυτό, 7 μόνον από τις 74 Π.Ε. της χώρας καταγράφουν ισχυρά θετικά ισοζύγια, 9 έχουν σχετικά ισοροπημένα και στις υπόλοιπες τα φυσικά ισοζύγια τους είναι αρνητικά (σε 11 δε καταγράφονται υπερδιπλάσιοι θάνατοι από γεννήσεις.)

Σχεδόν όλες οι Περιφερειακές Ενότητες της χώρας με αρνητικά ισοζύγια γεννήσεων - θανάτων εντοπίζονται στην ηπειρωτική Ελλάδα, ενώ, στον αντίποδα, αυτές με ισχυρά θετικά εντοπίζονται κυρίως στο Νότιο Αιγαίο. Στο ακόμη χαμηλότερο διοικητικό επίπεδο, αυτό των Δήμων, οι αποκλίσεις διευρύνονται έτι περισσότερο, καθώς σε μια μικρή ομάδα δήμων οι θάνατοι είναι υπερτετραπλάσιοι των γεννήσεων (ακραία περίπτωση ο Δήμος Αγκιθέας, με 16 θανάτους ανά γέννηση), ενώ μόνον στο 1/3 των Δήμων τα ισοζύγια είναι ελαφρώς θετικά ή ακόμη και θετικότερα (ακραία περίπτωση ο Δήμος Θήρας με υπερδιπλάσιο αριθμό γεννήσεων από θανάτους). Με εξαίρεση δε τους Δήμους Λαρισαίων και Ξάνθης, όλοι οι Δήμοι με θετικά ισοζύγια εντοπίζονται περιφερειακά των Δήμων Αθηναίων και Θεσσαλονίκης, στις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και στον βόρειο άξονα της Κρήτης.

Τα σαφώς διαφοροποιημένα φυσικά ισοζύγια στην προ της πανδημίας εξαετία, οφείλονται κυρίως στη διαφοροποιημένη ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού τους: όσο πιο γερασμένος είναι ο πληθυσμός τους και όσο μικρότερο είναι και το ειδικό βάρος των ατόμων ηλικίας από 20-44 ετών, τόσο περισσότεροι θάνατοι αναλογούν σε κάθε γέννηση, γεγονός που αποτυπώνεται και στη διαφοροποιημένη δυναμική του πληθυσμού τους.

Ο κ. Βύρων Κοτζαμάνης είναι καθηγητής Δημογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

3,5%

μειωμένος ήταν ο μόνιμος πληθυσμός της Ελλάδας κατά την πρόσφατη απογραφή σε σχέση με την απογραφή του 2011.

Υπογεννητικότητα

Ποιος «έδιωξε» τον... πελαργό

Οι οικονομικές δυσκολίες, ο φόβος της δέσμευσης, η καριέρα, η ανεπαρκής κρατική μέριμνα, η επιθυμία μιας πιο άνετης ζωής αποτρέπουν τα νέα ζευγάρια από το να κάνουν παιδιά - Τρεις νέες γυναίκες μιλούν στο «Βήμα» και εξηγούν

ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΛΟΓΑΡΑ

Παλαιότερα επικρατούσε η άποψη ότι η δημιουργία οικογένειας είναι μονόδρομος για ένα ζευγάρι. Πλέον κάτι τέτοιο στα αφτιά πολλών ακούγεται παρωχημένο, «παλιομοδίτικο», οπισθοδρομικό. Οι νέοι έχουν αλλάξει «ατζέντα»: καριέρα, οικονομική ανέλιξη, ταξίδια, έξοδοι. Η δέσμευση φαίνεται να τρομάζει όσους ανήκουν στις λεγόμενες γενιές των Millennials και Generation Z, που απορρίπτουν ή και αμφισβητούν τις συμβατικές και δεδομένες αντιλήψεις του παρελθόντος. Ο κόσμος τους, άλλωστε, είναι ένας κόσμος συνεχών μεταβολών: εργασιακές ανατροπές, συχνές μετακομίσεις, αβεβαιότητα. Σε αυτό το σκηνικό η ίδια ενός βρέφους φαίνεται να μη χροιάει.

Απαγορευτικό κόστος ζωής

Βέβαια, με τον δημογραφικό κίνδυνο να «καλπάζει», όπως λένε ειδικοί επιστήμονες, ίσως οι ίδιοι βρεθούν μελλοντικά σε «κοινωνίες γερόντων». Τα στοιχεία φανερώνουν ότι στις χώρες του δυτικού κόσμου οι γεννήσεις έχουν σημειώσει σημαντική μείωση. Σύμφωνα με τις δημογραφικές προβολές των Ηνωμένων Εθνών για το 2022, ενώ το 1950 οι Ευρωπαίοι αποτέλεσαν το 22% του παγκόσμιου πληθυσμού, σήμερα το εν λόγω ποσοστό τοποθετείται στο 9,5%. Και αναμένεται να συρρικνωθεί στο 7,3% τρεις δεκαετίες αργότερα. Όσον αφορά την Ελλάδα, στην πρόσφατη απογραφή ο μόνιμος πληθυσμός της χώρας φτάνει

στα 10.432.481 άτομα, μειωμένος κατά 383.805 άτομα ή 3,5% σε σχέση με τους 10.816.286 κατοίκους που είχαν καταγραφεί στην απογραφή το 2011. Τι θέλουν λοιπόν οι νέοι σήμερα για να κάνουν παιδιά; «Το Βήμα» αναζήτησε τη «νέα γενιά» των εργαζόμενων γυναικών και πήρε από όλες την ίδια απάντηση: η οικονομική αβεβαιότητα. «Πιστεύω ότι το κόστος ζωής και σε σύγκριση με τους μισθούς που παίρνει κάποιος από 28 έως 30 ετών είναι απαγορευτικό για να έχει έναν άνθρωπο να φροντίσει. Εδώ καλά-καλά δεν μπορεί κανείς να ανταποκριθεί στα ατομικά του έξοδα, πόσω μάλλον να έχει ένα παιδί που να εξαρτάται από εκείνον», λέει στο «Βήμα» η 30χρονη Θεοδοσία Αθανασοπούλου.

Οι χαμηλοί μισθοί είναι το πρόβλημα και για την 26χρονη Μαργαρίτα Οικονόμου. Όπως λέει, το εμπόδιο αυτό επηρεάζει όλες τις αποφάσεις των νέων. Πράγματι, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας «Νεολαία. Συνήθειες, αντιλήψεις και πολιτική συμπεριφορά» που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς σε συνεργασία με την εταιρεία Prorata SA, η μεγαλύτερη ανησυχία των νέων από 17 έως 34 ετών σε ποσοστό 70,9% είναι οι χαμηλοί μισθοί. «Η οικογένεια είναι ένα project πολύ δαπανηρό...» λέει η Μαργαρίτα.

Το κράτος από

Παρά τις δεκάδες τον πολιτικών τοποθετήσεων για

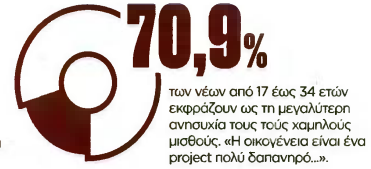
τη βοήθεια που παρέχει το κράτος στα ζευγάρια για να αποκτήσουν ένα παιδί, τις ενισχύσεις, όπως αυτή των 2.000 ευρώ για την κάθε γέννηση, αλλά και το νέο πρόγραμμα «Σπίτι μου» και τα χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια, οι ίδιοι αναφέρουν πως τα μέτρα της πολιτείας δεν αρκούν. «Σίγουρα η βοήθεια που δίνει το κράτος είναι σημαντική, όμως δεν αλλάζει κάτι, δεν υπάρχουν πολλά επιδόματα» αναφέρει η Θεοδοσία. «Υπάρχει κάποια στήριξη από το κράτος, αλλά αυτό δεν φτάνει. Με ένα παιδί τα έξοδα είναι τεράστια» αναφέρει από την πλευρά της η Μαργαρίτα. Στον αντίποδα, η 26χρονη Τόγια Μαργακού κάνει λόγο για πλήρη απουσία του κράτους: «Το κράτος δεν είναι καθόλου υποστηρικτικό προς τις νέες μαμάδες και μπαμπάδες και δεν δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να κάνουν ένα παιδί». «Στα εργασιακά θέματα δεν υπάρχουν ασφαλή μέτρα για την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά τα δικαιώματα των νέων γονέων, κάτι που οι εργαζόμενοι εκμεταλλεύονται», υπογραμμίζει η Θεοδοσία και συμπληρώνει ότι «πολλές γυναίκες ενδέχεται να υποστούν κυρώσεις αν αποφασίσουν να κάνουν οικογένεια». Η Θεοδοσία αναφέρει

Μοντέλα γονιμότητας

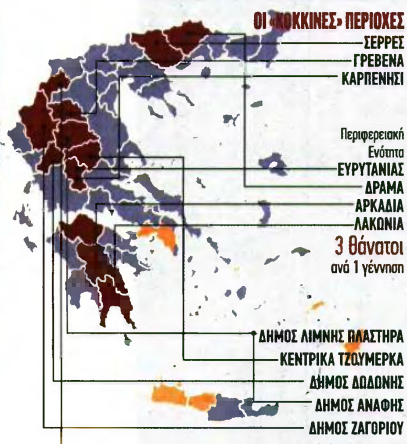
Στις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου η εργασιακή κουλτούρα σήμερα έρχεται σε σύγκρουση με την οικογενειακή ζωή. Μια επιλογή για τις κυβερνήσεις αποτελούν τα μοντέλα μερικής απασχόλησης. Οι χώρες που τα επιλέγουν, όπως δείχνουν έρευνες στην ΕΕ, τείνουν να έχουν υψηλότερα ποσοστά γονιμότητας. Ωστόσο, αυτό κατά κάποιους αναστέλλει την ισοππατία των φύλων και μειώνει ακόμη περισσότερο το εργατικό δυναμικό, κάτι που δημιουργεί διαφορετικού τύπου προβλήματα.

info

ΤΟ ΑΓΚΑΘΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ

ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΧΩΡΙΣ ΚΙΝΔΥΝΟ
Ρόδος, Κως, Μύκονος,
Σαντορίνη, Περιφερειακή
Ενότητα Δυτ. Αττικής,
Ακόμη Δήμος Ρεθύμνης,
Χανίων Κρήτης,
Βριλησίων, Πεντέλης,
Λυκαβρύσσης, Πέτικης
και Παλλήνης

Με «μια μυτιά»

- Αύξηση μονογονεϊκών οικογενειών.
- Λίγα ζευγάρια συμβιώνουν και περισσότερες γυναίκες αποφασίζουν να μην κάνουν παιδιά.
- Η μέση ηλικία των γυναικών όταν αποκοιτούν το πρώτο τους παιδί αυξάνεται, όπως και η μέση ηλικία του πρώτου γάμου.
- Μείωση γάμων, αύξηση διαζυγίων.

είναι συγκεντρωμένοι στο 2,9% της συνολικής επιφάνειάς της.

- Τη δωδεκαετία 2011-2022 είχαμε 380 χιλιάδες περισσότερους θανάτους από γεννήσεις.

Η διεθνής εικόνα

- Στην Αυστραλία ο αριθμός των οικογενειών ζευγαριών χωρίς παιδιά προβλέπεται να ξεπεράσει τον αριθμό των οικογενειών ζευγαριών με παιδιά και να γίνει ο πιο κοινός τύπος οικογένειας στην Αυστραλία μεταξύ 2023 και 2029.

Ένας στους πέντε νέους στις ΗΠΑ σήμερα δεν θέλει παιδιά

Ερευνα που έγινε στο Μίσιγκαν (σε 1.500 ενήλικους) έδειξε ότι το 21,64% δεν θέλουν να κάνουν παιδιά και ως εκ τούτου επιλέγουν να είναι χωρίς παιδιά.

ΤΑ ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΟ «ΠΑΓΩΜΑ» ΤΟΥ ΡΟΛΟΓΙΟΥ

Αντί για παιδί... σκυλί

Η τάση των τελευταίων γενεών (Millennials, GenZ) να προτιμούν να γίνουν ιδιοκτήτες ενός κατοικίδιου ζώου (22% των αριθμών τους σύμφωνα με διεθνείς έρευνες), έχει οδηγήσει στη χουμοριστική αντίθεση «pets vs kids» (κατοικίδια εναντίον παιδιών). Οι νέες συνθήκες που επικρατούν, έχουν οδηγήσει πολλά νέα ζευγάρια στην απόφαση να αποκτήσουν ένα κατοικίδιο παρά να κάνουν ένα παιδί. «*Το κατοικίδιο αναπληρώνει το αίσημα της μοναξιάς*» λέει η Θεοδοσία. Εξηγεί ότι ένα κατοικίδιο μπορεί να μείνει κάποιες ώρες μόνο του, δεν απαιτεί την ίδια φροντίδα ούτε τα χρήματα που χρειάζεται ένα μωρό, ενώ λειτουργεί και ως υποκατάστατο της ανάγκης για παροχή φροντίδας.

Βέβαια είναι προφανές ότι το δίλημμα είναι παραπλανητικό: ένα παιδί δεν μπορεί να συγκριθεί με έναν σκύλο. Βέβαια, οι νέοι που σκέφτονται να κάνουν το βήμα για την απόκτηση ενός παιδιού, χρησιμοποιούν τα κατοικίδια σαν ένα είδος «εστ», πριν τον ερχομό ενός βρέφους. «*Πολλά ζευγάρια παίρνουν ένα κατοικίδιο για να δοκιμάσουν το "ζήτημα" των μεταξύ τους ενθουσιών και μετά να αποφασίσουν αν θα κάνουν παιδί*» τονίζει η ίδια.

Στις νέες τάσεις προστίθεται, με τη βοήθεια της επιστήμης, η δυνατότητα που έχουν πλέον οι νέες γυναίκες να καταψύξουν τα ωάρια τους ώστε να μπορούν να κάνουν ένα παιδί όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν και όταν οι ίδιες νιώσουν έτοιμες. «*Πέρα την απόφαση να καταψύξω τα ωάρια μου καθώς δεν ήθελα να νιώσω ότι βιάζομαι ή να πιεστώ να μείνω έγκυος λόγω της ηλικίας μου*» αναφέρει η 34χρονη Α.Μ., η οποία δεν θέλει να αναφέρει επώνυμο την εμπειρία της. «*Αποτελεί για μένα μια εναλλακτική λύση αλλά και ένας τρόπος να κερδίσω χρόνο*» συμπληρώνει.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Θλιβερό το μέλλον για την Ελλάδα

Σύμφωνα με τα τρία σενάρια των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με την εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας, μέχρι το 2050 θα συνεχίσει να μειώνεται. Συγκεκριμένα, αναμένεται να φτάσει στα 9,2 εκατομμύρια κατοίκους στο «ενδιάμεσο», 8,5 εκατομμύρια στο «χαμηλό» και 9,8 εκατομμύρια στο «υψηλό» σενάριο. Η μόνη ηλικιακή ομάδα που θα αυξηθεί είναι αυτή των 65 ετών και άνω. Το ποσοστό των ατόμων 0-19 ετών στον συνολικό πληθυσμό θα κυμανθεί από 11,5% στο «χαμηλό» έως 20,5% στο «υψηλό» σενάριο, με τη διάμεση ηλικία του πληθυσμού να αναμένεται να ανέλθει σε 47,8 έτη στα «υψηλό» σενάριο, σε 50,7 στο «ενδιάμεσο» και σε 53,7 στο «χαμηλό», μια αύξηση σε σχέση με το 2022 κατά 2,7, 5,6 και 8,6 έτη αντίστοιχα. Εξαιτίας της γήρανσης (και παρά το γεγονός ότι η προσδοκώμενη ζωή αναμένεται να αυξηθεί) οι θάνατοι δεν αναμένεται να μειωθούν. Ακόμη και αν η ένταση της γονιμότητας αυξηθεί, οι γεννήσεις αναμένεται στο μεν «ενδιάμεσο» σενάριο να κυμανθούν ετησίως γύρω από τις 75 χιλιάδες (λιγότερες από τις 89 χιλιάδες ετησίως κατά μέσο όρο της δεκαετίας 2012-2021), στο δε «υψηλό» γύρω από τις 98 χιλιάδες (ελαφρώς περισσότερες). Σύμφωνα με τα εν λόγω στοιχεία, για την ανακοπή της μείωσης του πληθυσμού, πέρα από την αύξηση της έντασης των γεννήσεων, πρέπει να ανακοπεί και το κύμα φυγής των νέων σε άλλες χώρες.

Γερνάει και η Ευρώπη

Η Ελλάδα λοιπόν γερνάει, όμως μαζί της γερνάει και ο πληθυσμός της Γηραιάς Ηπείρου. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ελλάδα και η Ιταλία καταγράφουν τον τρίτο χαμηλότερο δείκτη γεννήσεων (9%), μετά τη Γερμανία (8,4%) και την Πορτογαλία (8,5%). Μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το μεγαλύτερο πρόβλημα γήρανσης του πληθυσμού αντιμετωπίζει η Πορτογαλία.

λίες σε σχέση με το σήμερα. Η στήριξη στερεί τη χαρά και έχει αντίκτυπο και στη ζωή του ζευγαριού αλλά και στο παιδί» αναφέρει η Μαργαρίτα. Σε έναν άκρως ανταγωνιστικό σίβη, τα ζευγάρια θέτουν ως προτεραιότητα την καριέρα τους. «Οι νέοι λόγω επαγγελματικών στόχων πλέον εξετάζουν αυτό το θέμα μετά τα 35 έτη. Θέλουν να κάνουν και άλλα πράγματα, όμως πιστεύω ότι παραμένει στο μυαλό τους η επιθυμία» αναφέρει η Τόνια. Θυμίζει ότι η ανατροφή ενός παιδιού δεν σταματάει τους πρώτους μήνες της ζωής. Όταν τελειώσουν οι γονικές άδειες, η μητέρα και ο πατέρας πρέπει να ισορροπήσουν σε ένα λεπτό σκοινί μεταξύ επαγγελματικού και ιδιοτικού βίου. «Πώς θα φροντίσει ένα ζευγάρι να φροντίσει ένα παιδί όταν και οι δύο γονείς δουλεύουν τόσες ώρες; Θα χρειαστεί να προσλάβει γυναίκα για να τους βοηθήσει, κάτι που απαιτεί ακόμα περισσότερα χρήματα» αναφέρει η Μαργαρίτα. «Και οι παππούδες δεν είναι πάντα στο κάδρο για να μπορέσουν να βοηθήσουν το ζευγάρι» λέει από την πλευρά της η Θεοδοσία.

όμως πως δεν είναι μόνο οι οικονομικοί λόγοι που σταματούν ένα ζευγάρι. Πέρα από τους οικονομικούς λόγους, οι νέοι θέλουν να ζήσουν κάποια πράγματα μόνοι τους πριν πάρουν επιπλέον ευθύνες. «Με ένα παιδί αλλάζει η καθημερινότητά σου, πόσο βγαίνεις, πόσο ταξιδεύεις, οπότε το καθυστερούν όσο μπορούν» απαντάει.

Οι νέοι θέλουν να φροντίσουν τον εαυτό τους, λέει με ειλικρίνεια. «Να μη στερηθούν δηλαδή. Έχει αλλάξει η εποχή πλέον, βλέπουμε λίγο πιο εγωιστικά τη ζωή. Να μην θέλουμε να κάνουμε οικογένεια αλλά χωρίς τις ίδιες θυσίες που θα έκαναν οι γονείς μας. Και όταν έκαναν οι γονείς μας θυσίες, δεν είχαν τις ίδιες οικονομικές δυσκο-